DOMINIKA MRÓZ-KRYSTA

Uwzględnianie kontekstu przemocy w sprawach o uregulowanie kontaktów z dzieckiem[1]

Taking into Account the Context of Domestic Violence in Proceedings Concerning Contact with a Child

Abstract

This paper is a post-conference publication based on a presentation of the same title delivered at the Polish-Slovak interdisciplinary academic conference: "35 Years of the Convention on the Rights of the Child in Poland and Slovakia: Reflections and Perspectives." Pursuant to Article 113 § 1 of the Family and Guardianship Code, parents and their child have the right and the obligation to maintain contact with each other, independently of parental authority. This provision is one manifestation of the child's right to be raised by both parents. In cases involving domestic violence, this right conflicts with the child's right to safety and protection from violence. The obligation to protect the child from violence stems from the Constitution of the Republic of Poland, as well as from EU law and multilateral international agreements binding upon the Republic of Poland. To address potential conflicts between these values, the legislature has provided for legal measures in the form of restricting or prohibiting contact. However, child protection efforts can prove ineffective due to a lack of interdisciplinary knowledge regarding the mechanisms, manifestations, and consequences of violence.

SŁOWA KLUCZOWE: kontakty z dzieckiem, przemoc domowa, ochrona przed przemocą, zakaz kontaktów, prawo do wychowywania dziecka przez oboje rodziców, prawo do ochrony przed przemocą

KEYWORDS: child, domestic violence, right to be raised by both parents, contact with the child, prohibition of contact, right to protection against violence

DOMINIKA MRÓZ-KRYSTA – doktor nauk prawnych, Uniwersytet Jagielloński, e-mail: dominika.mroz-krysta@uj.edu.pl, ORCID – 0000-0002-6018-8776.

HTTPS://DOI.ORG/10.36128/DNGZYA05

1 Wstęp

Orzeczenie o kontaktach z dzieckiem tego rodzica, który po rozstaniu nie sprawuje nad dzieckiem codziennej pieczy, stanowi co do zasady obligatoryjny element wyroku w sprawie o rozwód, separację czy unieważnienie małżeństwa[2]. Ponadto jest standardowym elementem ukształtowania formy szeroko rozumianej opieki nad dzieckiem po rozstaniu rodziców. Uregulowanie kontaktów postrzega się jako podstawowe narzędzie służące – w zależności od konkretnych okoliczności faktycznych – nawiązaniu lub kontynuowaniu więzi dziecka z rodzicem, z którym dziecko nie mieszka na co dzień po rozstaniu rodziców[3]. Istnieją jednak w praktyce sytuacje, w których rodzic drugoplanowy stosował lub stosuje przemoc wobec dziecka lub rodzica pierwszoplanowego. Wówczas wartości chronione, takie jak prawo dziecka do bezpieczeństwa z jednej strony i prawo do utrzymywania więzi z rodzicem z drugiej strony – pozostają ze sobą w kolizji. Podnosi się, iż: „Przede wszystkim dziecko ma prawo do »obojga rodziców«, co definiować należy jako prawo do doświadczania ich troski, do więzi osobistej i uczuciowej zarówno z matką, jak i z ojcem"[4]. Wynika z tego, że nie sposób oderwać prawidłowego rozumienia istoty tego prawa od kontekstu relacyjnego.

Celem niniejszego opracowania jest analiza, czy w aktualnym stanie prawnym istnieją narzędzia pozwalające w sposób adekwatny zareagować na rozpoznanie stosowania przemocy w sprawie mającej za przedmiot uregulowanie kontaktów z dzieckiem oraz jakie działania należałoby podjąć celem wzmocnienia ochrony dziecka.

---

1 Tekst powstał jako publikacja pokonferencyjna na bazie wystąpienia pod tym samym tytułem wygłoszonego podczas polsko-słowackiej interdyscyplinarnej konferencji naukowej *35 lat obowiązywania Konwencji o prawach dziecka w Polsce i Słowacji. Refleksje i perspektywy*.

2 Zgodnie z art. 58 § 1b ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 2809 ze zm.; dalej: k.r.o.) na zgodny wniosek stron sąd nie orzeka o utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem.

3 Nazywanym na potrzeby niniejszego opracowania „rodzicem drugoplanowym".

4 Jerzy Strzebińczyk, *Prawo rodzinne* (Warszawa: LexisNexis, 2013), 310; Aleksander Samek, *Udział kuratora w kontaktach rodziców z dziećmi* (Warszawa: Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, 2026), 7, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2026/07/2026-Samek-A-Udzial-kuratora-w-kontaktach-rodzicow-z-dziecmi.pdf [dostęp: 4.09.2026].

Przez „postępowania mające za przedmiot uregulowanie kontaktów z dzieckiem" należy rozumieć sprawy o:

a) rozwód, separację, unieważnienie małżeństwa, prowadzone przed sądami okręgowymi, gdy małżonkowie mają wspólne małoletnie dzieci[5] – w nawiązaniu do zasady koncentracji spraw rodziny w jednym postępowaniu[6];
b) zmianę wyroku orzekającego rozwód, separację, unieważnienie małżeństwa w zakresie orzeczenia o kontaktach[7] – prowadzone przed sądami rejonowymi;
c) ustalenie lub zmianę kontaktów orzeczonych wcześniej postanowieniem lub ustalonych ugodą[8] – prowadzone przed sądami rejonowymi;
d) postępowania o udzielenie zabezpieczenia kontaktów z dzieckiem na czas trwania postępowania w wymienionych wyżej sprawach[9].

Poza zakresem opracowania pozostaje omówienie obowiązku i skutków rozpoznania przemocy w sprawach o egzekucję kontaktów[10] czy odebranie dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską[11].

Należy również stanowczo podkreślić wagę omawianego zagadnienia, pod kątem nie tylko prawnym, ale również społecznym i moralnym. Jak się słusznie wskazuje, przemoc domowa: „jest naruszeniem podstawowych wolności jednostki – prawa do życia bez strachu, bezpieczeństwa osobistego oraz integralności cielesnej i psychicznej. Z tego powodu walka z nią jest

5 Zob. art. 58 § 1, art. 61^3 § 1 i art. 21 k.r.o.

6 Wskazuje się, iż: „Zasadą jest, że sąd w wyroku rozwodowym rozstrzyga o całokształcie spraw związanych z funkcjonowaniem rodziny po rozwodzie a zatem sąd rozwodowy reguluje nie tylko dalsze relacje między małżonkami po rozwodzie, ale również relacje między rodzicami a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi, czy kwestie majątkowe rodziny". Mariusz Załucki, „Komentarz do art. 58", [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, wyd. 1, red. Mariusz Załucki (Warszawa: C.H. Beck, 2023), Legalis, nb 1.

7 Zob. art. 113^5 k.r.o.

8 Zob. art. 113^5 k.r.o.

9 Zob. art. 755 § 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1568 ze zm.; dalej: k.p.c.), wedle którego możliwym sposobem zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych może być uregulowanie sposobu sprawowania pieczy nad małoletnimi dziećmi i kontaktów z dzieckiem na czas trwania postępowania.

10 Zob. art. 598^{15} i n. k.p.c.

11 Zob. art. 598^1 i n. k.p.c.

nie tylko obowiązkiem moralnym społeczeństwa, ale także warunkiem funkcjonowania państwa prawa i przestrzegania praw człowieka”[12].

2 | Aktualne uwarunkowania normatywne orzeczenia o kontaktach. Relacja uregulowania kontaktów do władzy rodzicielskiej

Stosownie do art. 113 § 1 k.r.o., niezależnie od władzy rodzicielskiej rodzice oraz ich dziecko mają prawo i obowiązek utrzymywania ze sobą kontaktów. Kontakty z dzieckiem obejmują w szczególności przebywanie z dzieckiem (odwiedziny, spotkania, zabieranie dziecka poza miejsce jego stałego pobytu) i bezpośrednie porozumiewanie się, utrzymywanie korespondencji, korzystanie z innych środków porozumiewania się na odległość, w tym ze środków komunikacji elektronicznej (§ 2).

Przepisy regulujące kontakty z dzieckiem zostały wprowadzone do k.r.o. z dniem 13 czerwca 2009 r. do oddziału 3 rozdziału II „stosunki między rodzicami a dziećmi”. Kontakty ukształtowano jako „**prawo i obowiązek** dotyczący **rodziców i dziecka** [wyróżnienie oryginalne], niezależny od sprawowanej władzy rodzicielskiej”[13].

Korelacja prawa i obowiązku kontaktów – zwłaszcza z perspektywy dziecka – budzi zasadnicze pytanie, czy w ogóle można obciążać dziecko jakimkolwiek obowiązkiem w zakresie kontaktów. Warto jednak zauważyć, że „obowiązek kontaktów” nie jest w literaturze tożsamy z ich przymusem[14].

---

12 Alicja Zdych, „Luki i nieprawidłowości w systemie wsparcia. Przeciwdziałanie przemocy domowej” *Kontrola Państwowa*, nr 4 (2025): 63, https://www.nik.gov.pl/plik/id,31287.pdf [dostęp: 29.06.2026].

13 Joanna Zajączkowska-Burtowy, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. Magdalena Habdas, Magdalena Fras (Warszawa: Wolters Kluwer, 2021), 1128, nb 2. Odmiennie: Piotr Mostowik, „Kontakty dziecka z rodzicami, krewnymi i bliskimi a władza rodzicielska” *Przegląd Sądowy*, nr 3 (2013): 21–22.

14 Zdaniem Wandy Stojanowskiej „wymuszanie na dziecku wywiązywania się z obowiązku utrzymywania kontaktów z rodzicem uprawnionym do tych kontaktów jest przede wszystkim niezgodne z jego dobrem”. Wanda Stojanowska, [w:] Wanda Stojanowska, Mirosław Kosek, *Nowelizacja prawa rodzinnego na podstawie ustaw z 6 listopada 2008 r. i 10 czerwca 2010 r. Analiza – wykładnia – komentarz* (Warszawa: LexisNexis, 2011), LEX. Stanowisko to podziela Mostowik, „Kontakty dziecka z rodzicami”. W podobnym duchu wypowiada się Aleksander Samek: „Materia ta (dotyczy obowiązku kontaktu dziecka z rodzicem – wyjaśnienie moje) jest wyjątkowo delikatna. Konieczność dbałości o dobrostan psychiczny dziecka, zwłaszcza małego,

Natężenie prawa i obowiązku będzie fluktuować wraz z dorastaniem dzieci i starzeniem się rodziców, tj. zmianą relacji rodzicielskiej[15]. Wskazuje się, iż: „rodzice najpierw mają większy obowiązek, a potem zaś prawo, a z upływem czasu to dziecko ma w większym stopniu prawo, a następnie obowiązek"[16]. Niektórzy autorzy twierdzą, iż prawo i obowiązek kontaktów trwają całe życie, ponieważ „nie należy utożsamiać pełnoletności z końcem relacji rodzicielskiej"[17]. Podnosi się także, iż: „W tym kontekście[18] prawo do utrzymania kontaktów z każdym z rodziców jest ukształtowane jako odrębne prawo"[19].

Powyższe rozważania naprowadzają na wniosek, iż *„obowiązek kontaktu"* nie ma charakteru absolutnego i może, a w określonych okolicznościach nawet powinien, doznawać wyjątków (o czym będzie mowa niżej), zwłaszcza w okolicznościach zagrożenia dobra dziecka.

3 | Obowiązek uwzględniania przemocy w sprawach o uregulowanie kontaktów

3.1. Prawo dziecka do bezpieczeństwa – standard konstytucyjny i międzynarodowy

Obowiązek uwzględnienia przemocy w sprawie o kontakty z dziećmi wynika zarówno z naczelnej zasady kierowania się dobrem dziecka[20],

zobowiązuje zarówno rodziców, jak i sąd do zadbania o to, aby kontakt z rodzicem nie był dla dziecka przymusem". Samek, *Udział kuratora*, 9.

15 Zajączkowska-Burtowy, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, 1131.

16 Ibidem.

17 Janusz Gajda, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. Krzysztof Pietrzykowski (Warszawa: C.H. Beck, 2015), 693; odmiennie Zajączkowska-Burtowy, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, 1131, nb 12. Zdaniem autorki „wygasa roszczenie o kontakty", ale brak ich realizowania i podtrzymywania może rodzić sankcję cywilnoprawną w postaci odmowy alimentacji osoby pełnoletniej, która nie utrzymuje kontaktów z zobowiązanym do alimentacji.

18 Tj. przyznania dzieciom w prawie UE równości podmiotowej – wyjaśnienie moje.

19 Tak na gruncie Karty praw podstawowych Małgorzata Kożuch, [w:] *Dobra osobiste i ich ochrona. Komentarz*, red. Marta Romańska (Warszawa: C.H. Beck, 2020), 103.

20 Zob. Ewa Wojtaszek-Mik, „Dobro dziecka a odmowa jego wydania na podstawie art. 13 ust. 1 lit. b Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę" *Prawo w Działaniu. Sprawy Cywilne*, nr 50 (2022): 51.

jak i z Konstytucji oraz wiążących Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych.

Stosownie do art. 72 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Zgodnie zaś z ust. 3 w toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka. W literaturze podnosi się, iż: „Zjawisko przemocy może pojawić się również w relacjach rodzinnych. Ochrona praw dziecka oznacza w tej sferze ochronę go **przed przemocą domową oraz przestępstwami przeciwko rodzinie**" [wyróżnienie oryginalne][21]. Twierdzi się również, iż: „Ustrojodawca adresuje więc do władz publicznych obowiązek ochrony dzieci przed tymi zagrożeniami i sytuacjami szkodliwymi różnymi dostępnymi metodami i środkami, nie tylko prawa karnego"[22].

Stosownie do art. 31 ust. 1 i 2 Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, zwanej Konwencją stambulską[23], której Polska jest stroną: strony przyjmą konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, by przy ustalaniu prawa do opieki i do widzenia z dzieckiem były brane pod uwagę przypadki przemocy objęte zakresem niniejszej konwencji. Strony przyjmą konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, by wykonywanie prawa do opieki i do widzenia z dzieckiem nie stanowiło zagrożenia dla praw i bezpieczeństwa ofiary lub dzieci.

Obowiązek ochrony dziecka przed przemocą wynika również z Karty Praw Podstawowych i Konwencji o Prawach Dziecka[24]. W świetle art. 24 ust. 3

---

21 Witold Borysiak, „Komentarz do art. 72", [w:] *Konstytucja RP*, t. I, *Komentarz do art. 1–86*, wyd. 1, red. Marek Safjan, Leszek Bosek (Warszawa: C.H. Beck, 2016), nb 71.

22 Bogusław Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. 2 (Warszawa: C.H. Beck, 2012), komentarz do art. 72, nb 3.

23 Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule dnia 11 maja 2011 r. (Dz. U. z 2015 r., poz. 961), ratyfikowana przez Rzeczpospolitą Polską na podstawie ustawy z dnia 6 lutego 2015 r. (Dz. U. z 2015 r., poz. 398).

24 Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 202 z 7.06.2016, 389); Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r., ratyfikowana przez Rzeczpospolitą Polską dnia 7 czerwca 1991 r. (Dz. U. z 1991 r., Nr 120, poz. 526).

Karty Praw Podstawowych, każde dziecko ma prawo do utrzymywania stałego, osobistego związku i bezpośredniego kontaktu z obojgiem rodziców, chyba że jest to sprzeczne z jego interesami. Za przykład takiej sprzeczności podaje się nadużycia lub zaniedbania ze strony rodziców lub jednego z nich[25].

Zgodnie zaś z art. 19 Konwencji o Prawach Dziecka, Państwa Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki w dziedzinie ustawodawczej, administracyjnej, społecznej oraz wychowawczej dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych, dzieci pozostających pod opieką rodzica(ów), opiekuna(ów) prawnego(ych) lub innej osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem.

Z powyższych rozważań wynika, że uwzględnienie bezpieczeństwa dziecka jest konieczne i w razie kolizji z prawem do kontaktu z rodzicem ma nadrzędny charakter. Normy konstytucyjne oraz prawnomiędzynarodowe obligują więc do badania i uwzględniania historii przemocy w rodzinie – i uczynienia priorytetem bezpieczeństwa dziecka w sytuacji, gdy prawo do kontaktu z rodzicem narusza to dobro lub mu zagraża. Co więcej, w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wykształciło się stanowisko, że brak uwzględnienia ryzyka przemocy w sprawach rodzinnych narusza prawo do życia prywatnego i rodzinnego, o którym mowa w art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności[26].

3.2. Pojęcie przemocy domowej. Relacja do przestępstwa znęcania

W powszechnym dyskursie czasowniki „znęcać się" i „stosować przemoc" są traktowane jako synonimy, choć nie są to pojęcia znaczeniowo tożsame. Wedle

25 Twierdzi się, iż: „**Rodzina** [wyróżnienie oryginalne] jest powszechnie uznana za naturalne i niezastąpione środowisko rozwoju dziecka, zaś prawo wyraźnie preferuje model oparty na bliskich kontaktach dziecka z rodzicami. Przy tak określonych preferencjach wychowania dziecka, tylko w przypadku kolizji interesów rodziców i samego dziecka wzgląd na jego dobro może doprowadzić do odmiennego ukształtowania relacji z rodzicami. Do tych szczególnych sytuacji zalicza się nadużycia ze strony obojga rodziców bądź ze strony jednego z nich." Sylwia Majkowska-Szulc, Monika Tomaszewska, „Komentarz do art. 24", [w:] *Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Komentarz*, wyd. 2, red. Andrzej Wróbel (Warszawa: C.H. Beck, 2020), 785–786, nb 30.

26 https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-13880 [dostęp: 15.06.2026].

słownika języka polskiego przemoc to: „przewaga wykorzystywana w celu narzucenia swojej woli, wymuszenie czegoś na kimś; też: narzucona komuś bezprawnie władza”[27]. Z kolei „znęcać się” oznacza: „zadawać cierpienia osobie lub zwierzęciu”[28].

Błędne utożsamianie stosowania przemocy ze znęcaniem na gruncie prawnym wynika najprawdopodobniej ze wspólnego komponentu definicyjnego przemocy domowej i znamion przestępstwa znęcania się w postaci przewagi sprawcy i zadawania cierpienia ofierze[29].

Ustawa definiuje przesłanki przemocy domowej, która jest pojęciem szerszym i autonomicznym względem przestępstwa znęcania. „Ustalenie, czy dana osoba wykorzystuje przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, nie powinno sprowadzać się jedynie do powierzchownego porównania osoby stosującej przemoc domową z osobą doznającą przemocy domowej. Do oceny istnienia przewagi nie powinien być wystarczający fakt, że ktoś jest wyższy, ekstrawertyczny lub więcej zarabia. Reakcja na przemoc może polegać również na zachowaniu agresywnym – słownym lub fizycznym. Osoba doznająca przemocy ma prawo bronić się przed zachowaniem osoby stosującej przemoc. Zachowanie mieszczące się w granicach obrony lub reakcji na przemoc nie powinno być jednak interpretowane jako przejaw braku przewagi po stronie osoby stosującej przemoc”[30].

W świetle art. 11 k.p.c. sąd cywilny związany jest prawomocnym wyrokiem skazującym za przestępstwo, nie jest z kolei związany żadnym innym rozstrzygnięciem w postępowaniu karnym. Przyjęto w orzecznictwie, iż: „Decyzje o umorzeniu dochodzenia, ani przesłanki, którymi kierował się prokurator, nie wiążą sądu cywilnego, który obowiązany jest we

27 *Słownik języka polskiego PWN*, hasło „przemoc”, https://sjp.pwn.pl/slowniki/przemoc.html [dostęp: 14.08.2026].

28 *Słownik języka polskiego PWN*, hasło „znęcać się”, https://sjp.pwn.pl/slowniki/zn%C4%99ca%C4%87%20si%C4%99.html [dostęp: 14.08.2026].

29 Jak podsumowano w doktrynie: „Zdaniem SN znęcanie się oznacza działanie albo zaniechanie polegające na umyślnym zadawaniu bólu fizycznego lub dolegliwych cierpień moralnych (psychicznych), powtarzających się albo jednorazowych, lecz intensywnych i rozciągniętych w czasie (wyr. SN z 8.2.1982 r., II KR 5/82, OSNPG 1982, Nr 8, poz. 114; wyr. SN z 24.10.2000 r., WA 37/00, Legalis; wyr. SA we Wrocławiu z 8.3.2012 r., II AKa 388/11, KZS 2012, Nr 6, poz. 41)”. Szymon Hypś, „Komentarz do art. 207”, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II, *Komentarz do artykułów 117–221*, wyd. 5, red. Michał Królikowski, Robert Zawłocki (Warszawa: C.H. Beck, 2023), nb 16.

30 Grzegorz Wrona, *Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Komentarz*, wyd. 3 (Warszawa: C.H. Beck, 2024), komentarz do art. 2.

własnym zakresie poczynić ustalenia i ocenić zebrany w sprawie materiał dowodowy”[31].

Definicja legalna przemocy domowej cechuje się szerokim zakresem (o czym świadczy pojęcie „w szczególności”), a wspólnym mianownikiem wymienionych przykładowych zachowań jest spowodowanie cierpienia i poczucia niższości u ofiary[32]. W literaturze jasno wskazuje się, że pojęcie przemocy ma szerszy charakter niż pojęcie znęcania na gruncie prawa karnego[33].

Z powyższych rozważań wynika, że sąd rozstrzygający sprawę o uregulowanie kontaktów nie ma żadnych podstaw, by dla wdrożenia ochrony dziecka przed przemocą wymagać przedłożenia prawomocnego wyroku skazującego rodzica za przestępstwo znęcania, czy też uzależniać tę ochronę od wszczęcia lub zakończenia postępowania karnego. Jeżeli natomiast prawomocny wyrok skazujący za znęcanie zapadnie w danej rodzinie, wiąże on sąd co do okoliczności popełnienia przestępstwa. Zgodnie z art. 11 k.p.c., ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Wskazuje się, że związanie to dotyczy spraw rozstrzyganych zarówno w procesie, jak i postępowaniu nieprocesowym[34] – co oznacza, że znajduje zastosowanie we wszelkich sprawach mających za przedmiot uregulowanie kontaktów.

---

31 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 1974 r., I CR 461/73, Legalis.

32 Jacek Kosonoga, „Komentarz do art. 207”, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 30, red. Ryszard A. Stefański (Warszawa: C.H. Beck, 2026), Legalis, teza 48.

33 Zob. Wrona, *Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej*, komentarz do art. 2.

34 „Związanie to, określane jako **prejudycjalność** [wyróżnienie oryginalne] wyroku karnego w szerokim tego słowa znaczeniu (zob. J. Rodziewicz, *Prejudycjalność*, s. 8 i n.), ma zastosowanie we wszystkich sprawach cywilnych, nie tylko w procesie, na co wskazuje lokalizacja tego przepisu w tytule wstępnym Kodeksu postępowania cywilnego – »Przepisy ogólne«, a nie w przepisach o procesie. Stąd też w innych postępowaniach cywilnych niż proces przepis ten stosuje się wprost [M. Muliński, w: A. Góra-Błaszczykowska (red.), Kodeks, t. I, 2016, s. 134], a nie jak się niekiedy przyjmuje na zasadzie art. 13§2 KPCIK. Gajda-Roszczynialska, w: A. Góra-Błaszczykowska (red.), Kodeks, t. I, 2016, s. 114–115; M. Mazur, w: E. Marszałkowska-Krześ (red.), Kodeks, Legalis 2018]”. Jacek Jagieła, „Komentarz do art. 11”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. I, *Komentarz. Art. 1–205*, wyd. 1, red. Andrzej Marciniak (Warszawa: C.H. Beck, 2019), Legalis, nb 2.

4 | Środki reakcji na przemoc wobec dziecka w sprawach o kontakty

Podstawowym środkiem reakcji na rozpoznanie przemocy w postępowaniach w sprawach rodzinnych wydaje się orzeczenie zakazu kontaktów, o którym mowa w art. 113^3 k.r.o. W przypadku naruszenia dobra dziecka ma on charakter obligatoryjny. Twierdzi się, iż w takim wypadku zagrożenie lub naruszenie dobra dziecka musi być poważne[35]. Oczywistym powinno być, iż stosowanie przemocy lub ryzyko jej wystąpienia jest tożsame z poważnym naruszeniem dobra dziecka. Jak zauważono w orzecznictwie: „[…] przesłanka zagrożenia dobra dziecka jest spełniona, gdy kontakty mogą zagrażać życiu dziecka, jego zdrowiu, prawidłowemu rozwojowi, bezpieczeństwu, a także gdy mogą prowadzić do demoralizacji dziecka, do kształtowania u niego postaw aspołecznych oraz postawy wrogości względem drugiego rodzica"[36].

Wywiedziono ponadto, iż: „Z brzmienia art. 113^3 KRO można wyinterpretować, że do zakazania odbywania kontaktów z dzieckiem może dojść wówczas, gdy nastąpiło naruszenie dobra dziecka, istnieje prawdopodobieństwo, iż dalsze kontakty spowodują naruszenie dobra dziecka oraz gdy obie te sytuacje występują łącznie"[37].

35 *„Przesłanką takiego rozstrzygnięcia jest więc zagrożenie lub naruszenie dobra dziecka. Nie każde zagrożenie dobra dziecka wskutek utrzymywania kontaktów z dzieckiem będzie skutkowało orzeczeniem przez sąd wspomnianego zakazu. Zagrożenie albo naruszenie musi mieć charakter poważny, o dużym stopniu nasilenia. Jeżeli więc np. dalsze utrzymywanie kontaktów dziecka z rodzicami skutkować by mogło dla niego zagrożeniem zdrowia (albo już do takiego naruszenia doszło), to spełnione zostały przesłanki określone w art. 113^3 KRO"*. Janusz Gajda, „Komentarz do art. 113^3", [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, wyd. 9, red. Krzysztof Pietrzykowski (Warszawa: C.H. Beck, 2025), Legalis, nb 1.

36 Uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2006 r., III CZP 98/05, Legalis.

37 S. Solarski, „Komentarz do art. 113^3", [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, wyd. 1, red. Mariusz Załucki (Warszawa: C.H. Beck, 2023), Legalis, nb 2.

5 | Relacja postępowań o uregulowanie kontaktów oraz postępowań o przeciwdziałanie przemocy domowej

Ograniczenie lub zakaz kontaktów nie są tożsame z zakazami zbliżania orzeczonymi na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej[38] w celu ochrony przed dalszym krzywdzeniem, czy na podstawie ustawy o Policji. To środki prawne, które są orzekane w różnych postępowaniach[39]. Efektywną ochronę dziecka może więc utrudniać albo wystąpienie niespójności między orzeczeniami w przedmiocie kontaktów i w przedmiocie przeciwdziałania przemocy domowej albo brak ciągłości orzekania tej ochrony. W praktyce zdarzają się sytuacje, że w sprawie o przeciwdziałanie przemocy domowej sąd orzeka zakaz zbliżania do miejsca zamieszkania dziecka lub do osoby dziecka, a równocześnie obowiązuje wyrok lub postanowienie w przedmiocie kontaktów z dzieckiem. Dochodzi do paradoksalnych sytuacji, np. w których rodzic drugoplanowy zobowiązany jest do odbioru dziecka z miejsca, do którego ma zakaz zbliżania na określoną odległość orzeczony w innym postępowaniu albo po wygaśnięciu obowiązywania zakazów nałożonych przez Policję brakuje ciągłości ochrony. W świetle art. 755^4 k.p.c. w sprawach z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej sąd może udzielić zabezpieczenia również przez przedłużenie obowiązywania nakazu opuszczenia mieszkania czy zakazu zbliżania nałożonych przez Policję. Jak już nadmieniono, sprawy z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej rozpoznawane są w innym postępowaniu niż sprawy o kontakty z dzieckiem. W odniesieniu do spraw mających za przedmiot kontakty z dzieckiem brak jest analogicznej regulacji pozwalającej na kontynuowanie zakazów. Jedynym możliwym w tym zakresie środkiem prawnym może być orzeczenie zakazu zbliżania jako formy zabezpieczenia roszczenia niepieniężnego, na podstawie art. 755 § 1 pkt 4 k.p.c.

38 Art. 3 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1673 ze zm.).

39 Art. 15aa ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz. U. z 2025 r., poz. 636 ze zm.).

6 | Przyczyny nieefektywności ochrony dziecka przed przemocą w sprawach o kontakty

Skoro ustawodawca zróżnicował regulację ograniczenia i zakazu kontaktów na wypadek „zagrożenia" i „naruszenia" dobra dziecka, to znaczy, że pozostawił możliwość zareagowania stosownie do okoliczności konkretnego przypadku. W sytuacji właściwego rozpoznania przemocy i ryzyka jej wystąpienia przy równoczesnej prawidłowej wykładni zakresu znaczeniowego pojęcia „obowiązku kontaktów", sąd opiekuńczy dysponuje wszelkimi adekwatnymi środkami prawnymi do stosownej reakcji. Rodzi się więc pytanie, dlaczego regulacja nie przekłada się na efektywną ochronę. Można wskazać na kilka czynników, m.in. błędne utożsamianie zjawiska przemocy z obustronnym konfliktem rodzicielskim czy brak dostatecznej wiedzy zaangażowanych podmiotów i instytucji na temat przejawów, mechanizmów, rodzajów i skutków przemocy, w tym w szczególności przemocy postseparacyjnej[40], a także proste utożsamianie przemocy domowej z przestępstwem znęcania się.

Trzeba mieć również na względzie, iż wiedza na temat przemocy i jej wpływu na zachowanie i rozwój dziecka ma charakter interdyscyplinarny (łączy w sobie wiedzę z zakresu prawa, psychologii, traumatologii czy pedagogiki) i specjalizacyjny. Bez tej wiedzy nie sposób należycie i prawidłowo ocenić dowodów w sprawie.

7 | Podsumowanie

Obowiązek ochrony dziecka przed przemocą jest priorytetem ustawodawcy konstytucyjnego i wynika z wiążących regulacji prawa międzynarodowego.

W tym kontekście wszelkie projekty i postulaty zmian w kierunku nałożenia obowiązku badania historii przemocy w sprawach o uregulowanie kontaktów należy ocenić pozytywnie. Konieczność wyważenia wartości potencjalnie kolidujących: prawa dziecka do bezpieczeństwa i prawa dziecka do wychowywania przez oboje rodziców – choć już wynika z obowiązującego prawa, stałaby się wówczas bardziej klarowna. Potencjalna wyraźna regulacja ukierunkowałaby postępowanie dowodowe, wyraźnie wskazując, że

40 Zob. Justyna Tomczyk, *Nie myśl, że odejdziesz… Wprowadzenie do problematyki przemocy postseparacyjnej* (Kraków, 2024), 14.

stosowanie przemocy jest istotną okolicznością w sprawie, do wyjaśnienia której sąd powinien dążyć.

Jednakże bez posiadania odpowiedniej, interdyscyplinarnej wiedzy przez zaangażowane podmioty, prawidłowa wykładnia prawa i jego stosowanie nie będą możliwe nawet przy wyraźnej konkretyzacji obowiązku badania historii przemocy w rodzinie przy orzekaniu o kontaktach, a ochrona dziecka pozostanie nieefektywna.

Bibliografia

Banaszak Bogusław, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. 2. Warszawa: C.H. Beck, 2012.

Borysiak Witold, „Komentarz do art. 72", [w:] *Konstytucja RP*, t. I, *Komentarz do art. 1–86*, wyd. 1, red. Marek Safjan, Leszek Bosek. Warszawa: C.H. Beck, 2016.

Dobra osobiste i ich ochrona. Komentarz, red. Marta Romańska. Warszawa: C.H. Beck, 2020.

Gajda Janusz, „Komentarz do art. 113^3", [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, wyd. 9, red. Krzysztof Pietrzykowski. Warszawa: C.H. Beck, 2025. Legalis.

Gajda Janusz, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. Krzysztof Pietrzykowski. Warszawa: C.H. Beck, 2015.

Hypś Szymon, „Komentarz do art. 207", [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II, *Komentarz do artykułów 117–221*, wyd. 5, red. Michał Królikowski, Robert Zawłocki. Warszawa: C.H. Beck, 2023.

Jagieła Jacek, „Komentarz do art. 11", [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. I, *Komentarz. Art. 1–205*, wyd. 1, red. Andrzej Marciniak. Warszawa: C.H. Beck, 2019. Legalis.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, red. Magdalena Habdas, Magdalena Fras. Warszawa: Wolters Kluwer, 2021.

Kosonoga Jacek, „Komentarz do art. 207", [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 30, red. Ryszard A. Stefański. Warszawa: C.H. Beck, 2026. Legalis.

Majkowska-Szulc Sylwia, Monika Tomaszewska, „Komentarz do art. 24", [w:] *Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Komentarz*, wyd. 2, red. Andrzej Wróbel. Warszawa: C.H. Beck, 2020.

Mostowik Piotr, „Kontakty dziecka z rodzicami, krewnymi i bliskimi a władza rodzicielska" *Przegląd Sądowy*, nr 3 (2013).

Samek Aleksander, *Udział kuratora w kontaktach rodziców z dziećmi*. Warszawa: Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, 2026.

Solarski S., „Komentarz do art. 113^3", [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, wyd. 1, red. Mariusz Załucki. Warszawa: C.H. Beck, 2023. Legalis.

Stojanowska Wanda, Mirosław Kosek, *Nowelizacja prawa rodzinnego na podstawie ustaw z 6 listopada 2008 r. i 10 czerwca 2010 r. Analiza – wykładnia – komentarz*. Warszawa: LexisNexis, 2011.

Strzebińczyk Jerzy, *Prawo rodzinne*. Warszawa: LexisNexis, 2013.

Tomczyk Justyna, *Nie myśl, że odejdziesz… Wprowadzenie do problematyki przemocy postseparacyjnej*. Kraków, 2024.

Wojtaszek-Mik Ewa, „Dobro dziecka a odmowa jego wydania na podstawie art. 13 ust. 1 lit. b Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę" *Prawo w Działaniu. Sprawy Cywilne*, nr 50 (2022): 44–72.

Wrona Grzegorz, *Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Komentarz*, wyd. 3. Warszawa: C.H. Beck, 2024.

Załucki Mariusz, „Komentarz do art. 58", [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, wyd. 1, red. Mariusz Załucki. Warszawa: C.H. Beck, 2023. Legalis.

Zdych Alicja, „Luki i nieprawidłowości w systemie wsparcia. Przeciwdziałanie przemocy domowej" *Kontrola Państwowa*, nr 4 (2025): 59–69.

This article is published under a Creative Commons Attribution 4.0 International license.
For guidelines on the permitted uses refer to
https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode